

ları ihtiva eden *el-Berku's-Şâmî* adlı yedi ciltlik tarihinin muhtasarıdır. Bu eserini 622 (1225) yılında tamamlayan Bûndârî *el-Berku's-Şâmî*'yi özetlerken metne sadık kalmış edebî tavsifleri, kaside ve menşurlarla mektupların büyük bir kısmını atarak tarihî bir eser meydana getirmeye çalışmıştır. İki yerde (تک) kelimesiyle işaret ettiği birkaç husus hariç metne hiçbir ilâve yapmamıştır. Bu muhtasarın sadece 562-583 (1166-1187) yılları arasında vuku bulan olayları ihtiva eden kısmı bilinmektedir. Eserin I. cildi Ramazan Şeşen tarafından neşredilmiştir (Beyrut 1971). 3. *Zübdetü'n-Nuşra ve nuhbetü'l-'uşra*. İmâdüddin Kâtib el-İsfahânî, Selçuklu vezirlerinden Enûşirvân b. Hâlid el-Kâşânî'nin Sultan Melikşah'ın tahta geçişinden (1072) Irak Selçuklu Sultanı Tuğrul b. Muhammed'in ölümüne (1134) kadar vuku bulan hadiseleri ve hâtıratını ihtiva eden *Fütûru zamânî's-şudûr ve şudûru zamânî'l-fütûr* adlı Farsça eserini Arapça'ya çevirmiş, ayrıca onun temas etmediği birçok konuyu ve bu arada Selçuklu tarihinin başlangıç kısmıyla Tuğrul b. Muhammed'in ölümünden Irak Selçuklularının çöküşüne (1194) kadar cereyan eden olayları da ilâve ederek *Nuşratü'l-fetre ve 'uşratü'l-fitra* adıyla dört ciltlik bir eser hazırlamıştır. Bûndârî de bu eseri *Zübdetü'n-Nuşra ve nuhbetü'l-'uşra* adıyla ihtisar etmiştir. Üç müellifin ortak çalışma ürünü ve Selçuklu tarihi için birinci elden kaynak olan eser ilk defa M. Th. Houtsma tarafından yayımlanmıştır (*Tevârîhu Âli Selcûk [L'Histoire des Seldjoudes]*, Leiden 1889). Daha sonra eserin çeşitli baskıları yapılmış (*Kitâbü Târîhi devleti Âli Selcûk*, Kahire 1900; Beyrut 1400/1980) ve Kivâmüddin Bursan tarafından *Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir (İstanbul 1943). Bûndârî *Nuşratü'l-fetre*'yi özetlerken metne son derece bağlı kalmış, ancak müellifin edebî tavsiflerini, özene bezene yaptığı secileri, teşbihleri ve özellikle şairler hakkındaki iddialarını eserden çıkarmış, sadece gerekli gördüğü tarihî bilgileri almıştır. Bûndârî bu tasarruflarıyla eserin edebî değerini azaltmakla beraber nisbeten daha sade üslûpla yazılmış bir tarih kitabı meydana getirmiştir. *Zübdetü'n-Nuşra* sonraları pek çok tarihçiye kaynak olmuştur. 4. *Şehnâme*. Bûndârî, ünlü şair Firdevsî'nin *Şehnâme* adlı Farsça eserini aynı adla Arapça'ya çevirmiş ve eser Abdülvehhâb Azzâm tarafından

yayımlanmıştır (Kahire 1350). Bûndârî son üç eserini, kendisinden daima övgüyle söz ettiği Eyyûbîler'in Dimaşk kolu hükümdarı el-Melikü'l-Muazzam İsâ b. Âdil'e (1218-1227) takdim etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bûndârî, *Zübdetü'n-Nuşra*, Mukaddime; İmâdüddin el-İsfahânî, *el-Berku's-Şâmî* (nşr. Ramazan Şeşen), İstanbul 1979, nâşirin giriş, s. XIII-XV, XXX-XXXI; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ*, XIX, 19; İbn Hallikân, *Vefeyât*, V, 150; Safedî, *el-Vâfi*, I, 140; *Keşfü'z-zunûn*, I, 239; II, 954, 1956; Serkis, *Mu'cem*, I, 592; II, 1375-1376; Brockelmann, *GAL*, I, 391-392; *Suppl.*, I, 548, 554; Ziriklî, *el-A'îlâm*, V, 332; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, VIII, 48; F. Rosenthal, *A History of Muslim Historiography*, Leiden 1968, s. 50, 120, 178, 470; Münecid, *Mu'cem*, III, 115; IV, 64; Storey, *Persian Literature*, I, 254-256; Faruk Sümer — Ali Sevim, *İslam Kaynaklarına Göre Malazgirt Savaşı*, Ankara 1971, Giriş, s. XIII; Browne, *LHP*, II, 166, 326, 360-362, 472; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyûbîler Devleti*, İstanbul 1983, s. 9; *A'yânü's-Sî'a*, VIII, 393; Claude Cahen, "The Historiography of the Seljuqid Period", *Historians of the Middle East* (nşr. B. Lewis — P. M. Holt), London 1962, s. 67-68; "Bûndârî", *İA*, II, 837; M. Th. Houtsma — [C. Cahen], "al-Bundârî", *El²* (İng.), I, 1309.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

BÜNYÂMİN

(بنیامین)

Hız. Ya'kub'un en küçük oğlu ve
Hız. Yûsuf'un öz kardeşi.

Kur'an-ı Kerim dışındaki kaynaklarda ve özellikle yahudi kutsal kitabında Bûnyâmin hakkında ayrıntılı bilgi mevcuttur. Ahd-i Atîk'te Bûnyâmin Binyâmîn olarak geçmekte ve Ya'kub'un Rahel adlı karısından doğduğu belirtilmektedir (Tekvîn, 35/16). Ya'kub'un diğer çocukları o Harran'da dayısının yanında bulunduğu sırada doğmuş, Bûnyâmin ise Harran'dan Ken'an'a döndükten sonra dünyaya gelmiştir. Bûnyâmin'in doğumu sırasında ölen annesi ona Ben-oni (kederimin oğlu) adını koymuş, fakat babası onun adını "uğur ve bereket" anlamında Bûnyâmin (sağ elin oğlu) diye değiştirmiştir (Tekvîn, 35/16-20). Bûnyâmin'in babası nezdindeki değerine ve Hız. Yûsuf'un Mısır'daki ikametini esasında diğer kardeşleriyle olan münasebetlerine dair Tevrat'ta verilen bilgiler (Tekvîn, 42-45) büyük ölçüde Kur'an'daki bilgilere uymaktadır. Bûnyâmin kelimesi Ahd-i Atîk'te İsrâiloğulları'nın on iki sıbtından birinin yani Bûnyâmin neslinden gelenlerin de adıdır.

Kur'an-ı Kerim'de Yûsuf sûresinde Hız. Ya'kub'un Yûsuf'un dışındaki çocuklarından, dolayısıyla Bûnyâmin'den de isim zikredilmeden bahsedilir. Yûsuf öteki kardeşleriyle konuşurken ondan, "Baba bir kardeşiniz" (Yûsuf 12/59) diye söz etmekte, diğer âyetlerde ise Bûnyâmin "Yûsuf'un kardeşi" diye geçmektedir (Yûsuf 12/8, 59, 69, 70, 76 vd.).

Kur'an'da dolaylı olarak Bûnyâmin'den şöyle bahsedilir: Hız. Yûsuf Mısır'da maliye nâzırı olduktan sonra kıtlık sebebiyle zahire almak için Mısır'a gelen kardeşlerini tanır, fakat aralarında öz kardeşi Bûnyâmin'i göremez. Kardeşlerinin yüklerini hazırlattıktan sonra onlardan bir sonraki gelişlerinde baba bir kardeşlerini de getirmelerini ister; aksi takdirde zahire alamayacaklarını bildirir. Kardeşleri geri döndüklerinde durumu babalarına anlatır ve Bûnyâmin'i de kendileriyle beraber göndermesi gerektiğini söylerler. Yûsuf'tan sonra en çok Bûnyâmin'i seven ve onu Yûsuf'un yerine koyan Hız. Ya'kub, Yûsuf'un başına gelenlerin Bûnyâmin'in de başına gelebileceği endişesiyle birinci Mısır yolculuğunda onu kardeşleriyle göndermemiştir. Ancak bu defa Bûnyâmin'i koruyacaklarına dair onlardan kesin söz aldıktan sonra Allah'a tevekkül edip onu göndermeye razı olur.

Hız. Ya'kub'un on bir oğlu ikinci gelişlerinde Yûsuf'un yanına girerler. Yûsuf Bûnyâmin'i yanına alır ve kendisinin kardeşi Yûsuf olduğunu ona açıklar. Daha sonra Yûsuf kardeşlerinin yükünü hazırlattıktan sonra adamlarına Bûnyâmin'in yükü içerisine bir su kabı saklamalarını tenbih eder, yola çıkacakları sırada da yüklerini aratır; su kabı Bûnyâmin'in yükü içinde bulunur. Ya'kuboğulları şeriatına göre Yûsuf Bûnyâmin'i Mısır'da alırlar. Kardeşleri de babalarına söz verdikleri için Bûnyâmin'i almadan geri dönemeyeceklerini Yûsuf'a bildirirler. Yûsuf Bûnyâmin'i onlarla göndermeye razı olmayınca büyük kardeşleri Mısır'dan ayrılmaz ve Bûnyâmin ile beraber kalır.

Bûnyâmin'in Mısır'da alıkonulduğu diğer kardeşleri tarafından Hız. Ya'kub'a bildirilir. Hız. Ya'kub çok üzülür, fakat Allah'tan ümidini kesmez ve oğullarını Yûsuf ile Bûnyâmin'i bulmaları için Mısır'a geri gönderir. Ya'kuboğulları Yûsuf'un huzuruna girince bu defa Yûsuf kendisini tanıtır ve sonra da önceki hatalarından dolayı onları bağışlar.

BİBLİYOGRAFYA :

La Bible, Paris 1977, "Tekvin", XXXV/16-20, s. 61'deki dipnotlar; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 330-364; Sa'lebi, *Arâ'isü'l-mecâlis*, s. 98-102; Ahmed Cevdet Paşa, *Kıssa-ı Enbiyâ*, İstanbul 1331, I, 13-17; A. J. Wensinck — [G. Vajda], "Bünyâmin", *El²* (Fr.), I, 1266; *Gr.E*, VI, 189; XX, 1158; Sheldon H. Blank, "Benjamin", *UJE*, II, 176-78; *La Genèse* (trc. R. de Vaux), Paris 1951, s. 160 ve dipnotlar.

ABDURRAHMAN KÜÇÜK

BÜNYÂMIN AYÂŞI

XVI. yüzyıl
Bayramî-Melâmî şeyhlerinden.

Ankara'ya bağlı Ayaş'ta doğdu. Adı Mustafa, lakabı İbn Yâmîn olup bu kelime muhtemelen zamanla Bünyâmin'e dönüşmüştür. Hayatının ilk dönemleri hakkında yeterli bilgi yoktur. XVI. yüzyıl müelliflerinden Mahmûd el-Kefevî onun Bayramiyye tarikatının Melâmîyye kolunun kurucusu Ömer Dede Sikkîni'nin halifesi olduğunu söyler (*Ketâ'ib*, vr. 451^a). Melâmîliğe mensup Sarı Abdullah Efendi ile torunu La'lîzâde Abdülbâki Kefevî'ye dayanarak Bünyâmin'in Ömer Sikkîni'nin halifesi olduğunu tekrar ederler. Müstakimzâde de bu görüşe katılır. Kefevî'ye dayanan Sarı Abdullah ve La'lîzâde'nin eserleriyle bu silsileyi veren diğer eserlere göre Melâmîyye kolu Ömer Sikkîni'den sonra Bünyâmin Ayâşî vasıtasıyla yürütülmüştür. Ancak sonradan elde edilen bazı belgelerde Bünyâmin Ayâşî'nin Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olduğu, dolayısıyla Melâmîyye'nin kurucusu olabileceği ihtimali ortaya çıkmış-

tır. Nitekim Hacı Bayrâm-ı Velî soyundan gelen Sâdullah Efendi tarafından düzenlenmiş bir listede (bk. Bayramoğlu, II, belge nr. 128) Bünyâmin Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olarak gösterilmektedir. 1325 yılına ait *Ankara Vilâyeti Salnâmesi*'nde Ayaş kasabası anlatılırken Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifelerinden Şeyh Mustafa Bünyâmin'in kendi adıyla anılan caminin yakınlarında gömülü olduğu söylenmektedir. Fuat Bayramoğlu'nun Raif Yelkenci'de gördüğünü söylediği bir mecmuada bulunan bir kıtada Bünyâmin'in Hacı Bayrâm-ı Velî'den el aldığı anlatılmaktadır (Bayramoğlu, I, 56). Esad Muhlis Paşa'nın Bünyâmin Camii'nde asılı olan manzumesinde de aynı bilgi tekrar edilmektedir. Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifelerinden dördünün adı verilerek bunlardan sürmüş olan Bayramiyye kollarının gösterildiği bir silsilenâmede (Bayramoğlu, II, belge nr. 144) Pîr Ali Aksarâyî'nin şeyhi olan, ancak adı okunamayan bir Hacı Bayrâm-ı Velî halifesi daha gösterilmiştir. Bu kişinin Bünyâmin Ayâşî olduğu silsilenin devamından anlaşılmaktadır. Diğer bir belgede de (a.e., II, belge nr. 146) Bünyâmin Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olarak gösterilmiştir.

Bünyâmin'in ölüm tarihi de tartışmalıdır. Kefevî onun Yavuz Selim'in saltanatının ilk yıllarında vefat ettiğini söyleyerek 918 (1512) tarihini, Müstakimzâde ise 916 (1510) yılını verir. Atâî ve ona dayanan Uzunçarşılı da Bünyâmin'in Ömer Sikkîni'nin halifesi olduğunu söyleyerek ölüm tarihini 926 (1520) olarak kaydederler.

Sarı Abdullah Efendi Bünyâmin'in ölüm tarihine temas etmesizin onun, hakkındaki bazı suçlamalar yüzünden Kütahya Kalesi'ne hapsedildiğini, bu sıralarda Kanûnî tarafından kuşatılan Rodos'un bir türlü alınmadığını, Bünyâmin'in yakın dostu olan Kanûnî'nin çuhadarının sultana, "Hacı Bayram tarikinden Bünyâmin Ayâşî nice zamandır Kütahya'da hapsedir, Rodos'un fethine engel budur" dediğini, Kanûnî'nin emriyle Bünyâmin'in serbest bırakıldığı gün Rodos'un fethedildiğini yazar (bk. *Semerâtü'l-fuâd*, s. 245). Rodos 5 Safer 929'da (24 Aralık 1522) fethedilmiş olduğuna göre yukarıdaki rivayet doğru ise Bünyâmin'in bu tarihten sonra ölmüş olması gerekir. Sarı Abdullah Efendi'nin Kefevî'nin verdiği ölüm tarihini görmezden gelerek Bünyâmin'i Kanûnî devrine yetişmiş göstermesi, onu Ömer Sikkîni'nin halifesi olarak

takdim etme gayretiyle açıklanabilir. Zira 929'dan (1522) sonra ölen birinin 833'te (1429) vefat eden Hacı Bayrâm-ı Velî'ye halife olması mümkün değildir. Bünyâmin Ayâşî Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olarak kabul edildiği takdirde Bayramiyye'nin Ömer Sikkîni'ye nisbet edilen Melâmîyye kolunun silsilesini onunla başlatmak gerekir. Ancak bugün elde bulunan bilgiler çerçevesinde bu konuda kesin sonuca ulaşmak oldukça güç görünmektedir.

Atâî, Bünyâmin'in, kendi halifesi olan Pîr Ali Aksarâyî'nin oğlu meşhur Oğlan Şeyh'in adını ileride idam edileceğinin işareti olarak İsmâil koyduğunu söyler (*Zeyl-i Şekâik*, s. 89) ve bu suretle onun kerâmet sahibi olduğuna dikkat çeker. Nitekim Oğlan Şeyh diye tanınan İsmâil Ma'sûkî, Şeyhülislâm İbn Kemal'in fetvasıyla idam edilmiştir (935 / 1528).

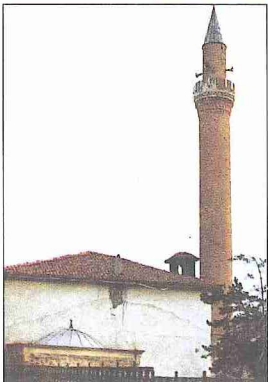
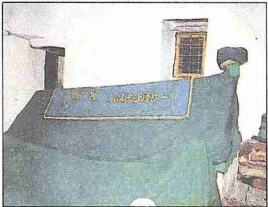
Bünyâmin Ayâşî'nin Aziz Rüşen Efendi, Sivaslı Osman Efendi ve Bolulu Süleyman Efendi adlı üç halifesi daha olmakla birlikte Melâmî silsilesi Bünyâmin'in ölümünden sonra Pîr Ali Aksarâyî ve oğlu İsmâil Ma'sûkî vasıtasıyla devam etmiştir. Türbesi Ayaş'ta kendi adıyla anılan caminin yanındadır. Aynı yerde medrese, hamam gibi vakıfları da bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

VGMA, Esas 2/4 (227), sıra 581; VGMA, Müceddid Anadolu nr. 604, XVIII, s. 205, sıra 226; Mahmûd el-Kefevî, *Ketâ'ibü a'lâmî'l-ahyâr min fukahâ'i mezhebi'n-Nu'mân el-Muhtâr*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 630, vr. 451^a; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 65, 89, 463; Karaçelebizâde, *Süleymannâme*, İstanbul 1288, s. 49; Sarı Abdullah Efendi, *Semerâtü'l-fuâd*, İstanbul 1288, s. 245-246; La'lîzâde Abdülbâki, *Sergüzeşt*, İstanbul, ts., s. 15, 16; Müstakimzâde, *Risâle-i Melâmîyye-i Şüttariyye*, İÜ Ktp., İbnülemin, nr. 3357, vr. 3^b, 10^a; Hasib Üsküdarî, *Vefeyât-ı Ekâbir-i İslâmiyye*, İÜ Ktp., TV, nr. 564, vr. 17^a; *Tomar-Melâmîlik*, s. 50, 57, 66; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 280; Şeyh Müştak, *Dıvan*, İstanbul 1265, s. 27; Esad Paşa, *Dıvançe*, İstanbul 1287, s. 2, 4, 37; Ahmed Rifat Yağlıkçı-zâde, *Lugat-ı Târhiyye ve Coğrafiyye*, İstanbul 1299, I, 307; *Ankara Vilâyeti Salnâmesi*, Ankara 1325, s. 139; Mehmet Ali Aynî, *Hacı Bayram Velî*, İstanbul 1343, s. 117; Abdülbâki Gölpinarlı, *Melâmîlik ve Melâmîler*, İstanbul 1931, s. 42-43; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III / 2, s. 65; Mehmet Aldan, *Bütün Yönleriyle Ayaş Bayram-ı Velî*, Ankara 1981, I, 56; II, belge nr. 128, 144, 146.

KÂMİL ŞAHİN

Bünyâmin
Ayâşî Camii ve
Türbesi ile
Ayâşî'nin
sandukası -
Ayaş /
Ankara

BÜNYAN ULUCAMİİ

(bk. ULUCAMİ).